

“Ik wil ook!”

Via prentenboeken inzetten op ‘Zin in leren! Zin in leven!’

Chris Claeys

Stafmedewerker scholengemeenschap Gruuthuse

Onderwijs aan jonge kinderen start vaak met een verhaal. Het is dan ook niet verwonderlijk dat prentenboeken vaak gehanteerd worden in kleuterklassen. Ze vormen de aanzet tot allerlei activiteiten binnen de vier ervaringsituaties. Die werkwijze zal met het nieuwe leerplanconcept verder uitgebouwd kunnen worden. Meer zelfs, in dit artikel beogen we je te laten zien hoe je met een prentenboek veelzijdig en geïntegreerd aan de slag kunt met ‘Zin in leren! Zin in leven!’.

Een prentenboek met veel inrijpoorten

Het ontwikkelingsplan biedt de mogelijkheid om in te zetten op veel ontwikkelingskansen. Dat geïntegreerd werken wordt met het nieuwe leerplanconcept versterkt en zelfs doorgetrokken tot in de werking van de volledige basisschool. Hopelijk krijg je na het lezen van dit artikel zin en meer inzicht in het nieuwe leerplanconcept en denk jij: “Ik wil ook!”.

De keuze van een prentenboek is cruciaal als je geïntegreerd wilt werken. Laat in elk geval het boek zelf spreken. Er zijn heel wat inrijpoorten te vinden. Je hoeft de ontwikkelvelden of -thema's uit het nieuwe leerplanconcept er zeker niet geforceerd bij te sleuren. In een geïntegreerd aanbod komt het erop aan om de puzzelstukjes niet uitsluitend in één ontwikkelveld te zoeken. Je vertrekt vanuit de persoonsgebonden ontwikkelvelden om daarna de cultuurgebonden ontwikkelvelden te verkennen.

De puzzelstukken in het huidige kader

De mindmap (p.11) toont dat je prentenboeken op heel verschillende manieren kunt gebruiken. Als begeistert kleuterjuf zul je hier geen nieuwe dingen vinden. Het overzicht biedt je echter wel een kans om met een brede bril naar prentenboeken te kijken. Zie het als een kijkwijzer die je op ideeën brengt om ook andere aspecten mee te nemen bij het ontwikkelen van een BC.

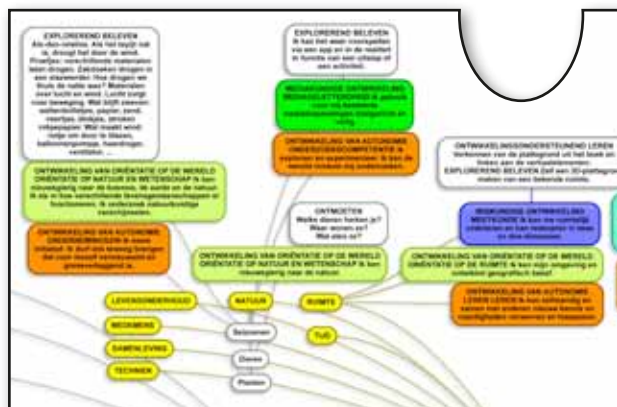
Bij prentenboeken denk je vanzelfsprekend aan alle aspecten van taalontwikkeling. Met heel wat boeken kun je echter ook inzetten op het verwerven van inzichten over getallen, over meten en over de ruimte. Maar ook groot-motorisch bewegen en de ontwikkeling van bijvoorbeeld de zelfsturing kunnen aanbod komen. Alle ontwikkelingsthema's vervoegen elkaar als puzzelstukjes in één grote puzzel van het BC.

In dit artikel hanteren we exemplarisch het prentenboek *Ik wil ook!* van Annemarie van Haeringen en Bibi Dumon Tak. We leggen zo de verbinding tussen de manier waarop je nu een prentenboek gebruikt en hoe je dat in de toekomst met het nieuwe leerplanconcept zou kunnen uitwerken.

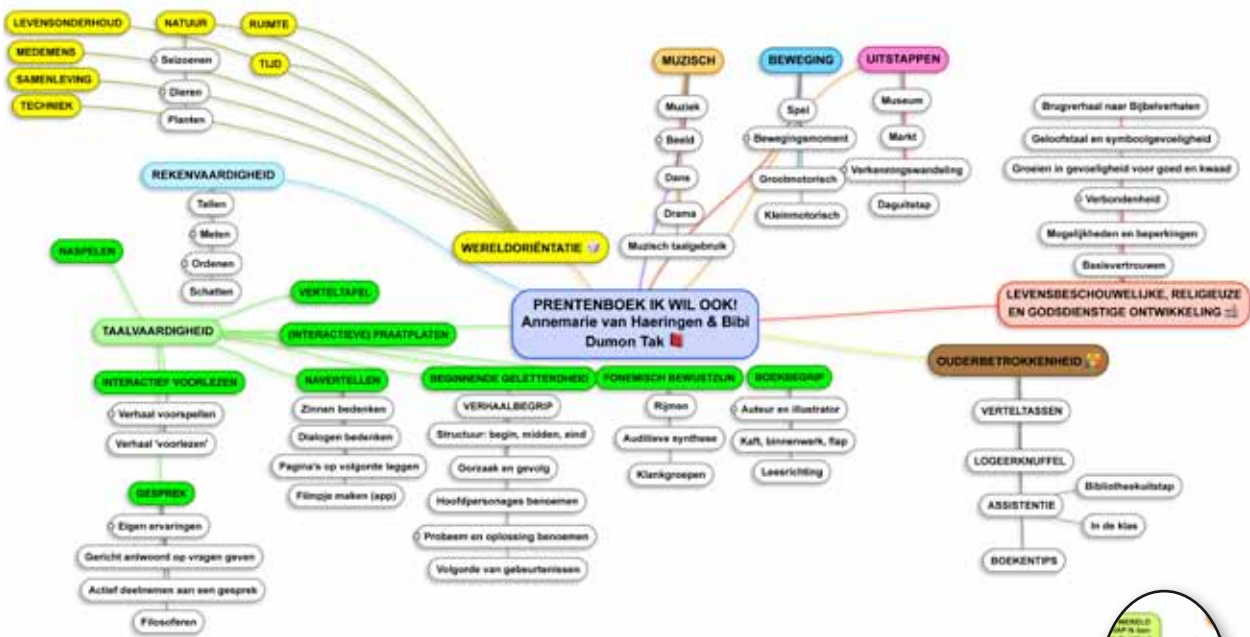

De mindmap op de volgende pagina toont de verschillende inrijpoorten om met een prentenboek aan de slag te gaan. Aan de hand van die kijkwijzer kun je doelmatig en planmatig je ontwikkelingsdoelen en ontwikkelingsaspecten kiezen in functie van je kleuters en je klas.

Aan de hand van enkele bijkomende puzzelstukken die je in de rand zou kunnen passen, willen we aantonen hoe dat met het nieuwe leerplanconcept uitgewerkt zou kunnen worden.

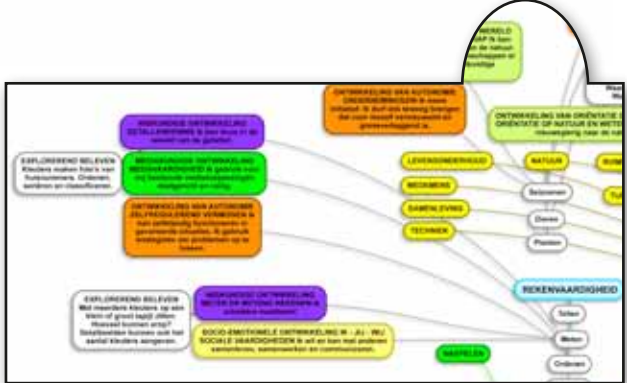
Ontwikkeling van oriëntatie op de wereld

De inhoud van prentenboeken komt tot leven als er interactie door ontstaat. In dit verhaal zitten prachtige kansen om aan het persoonsgebonden ontwikkelveld 'Ontwikkeling van de autonomie' en het cultuurgebonden ontwikkelveld 'Oriëntatie op de wereld' te werken. Konosja, het hoofdpersonage in het prentenboek, wordt tijdens zijn avontuur met heel wat weersveranderingen geconfronteerd. Het is een uitgelezen kans om kleuters boeiende, betekenisvolle activiteiten rond *drogen* aan te bieden: zakdoeken drogen in een slacentrifuge, de was ophangen in de huishoek en buiten op de speelplaats, de droogkast thuis ... Laat de kleuters maar naar hartenlust experimenteren. Hoe en waar droogt die zakdoek het vlugst?

De inhoud van prentenboeken komt tot leven als er interactie door ontstaat.

Konosja vliegt op het tapijt van de Tafelberg. Ook dat kan een aanzet zijn om de proef op de som te nemen met voorwerpen die blijven zweven in de wind of met behulp van een ventilator in de klas. Vanuit het verhaal worden zo verbindingen gelegd met de belevingswereld van de kleuter en wakker je ook de ondernemingszin (ontwikkelthema) aan. In het puzzelstuk kun je de mogelijkheden ontdekken van het geïntegreerd werken met de focus op 'Ontwikkelen van de autonomie' en 'Oriëntatie op de wereld'. Ook het ontwikkelveld 'Mediakundige ontwikkeling' is een element dat we kunnen meenemen in ons mandje.

Wiskundige ontwikkeling (deel 1)

Het artikel *Een duurzaam leerplanconcept: van leergebieden naar ontwikkelvelden* (School+visie, 8: 1, p.13 e.v.) vertelt je dat in wiskundige activiteiten niet alleen doelstellingen uit de wiskundige ontwikkeling, maar bijvoorbeeld ook heel wat doelstellingen uit de 'Ontwikkeling van de autonomie' in wiskundige activiteiten aan bod kunnen komen. Denk maar aan het hanteren van zoekstrategieën, kritische zin ontwikkelen, bereid zijn tot exploreren en experimenteren. Focussen op 'Wiskundige ontwikkeling' wil dus ook zeggen dat we starten vanuit doelen in de persoonsgebonden ontwikkelvelden.

Wanneer Konosja verwijst naar de winkel, hanteert hij daarvoor een wegbeschrijving die eindigt met "nummer een twee drie". Ook daarin liggen kansen om aan 'Mediakundige ontwikkeling' te werken. Laat de kleuters foto's maken van huisnummers met een digitale camera of tablet.

Als ze zelf foto's van huisnummers nemen, worden ze zeker geconfronteerd met enkele problemen. Huisnummers hangen immers niet op ooghoogte van de kleuters. Ervaringen die ze

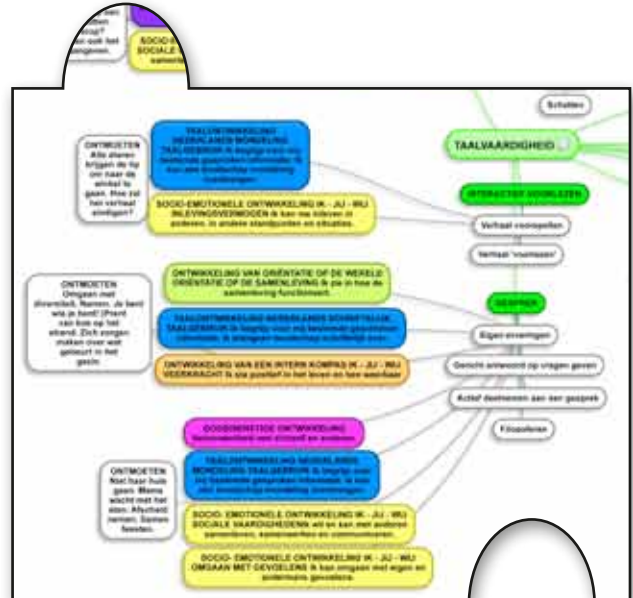
deelden met hun ouders die foto's namen, kunnen zeker helpen om dat probleem aan te pakken. Vervolgens kunnen de foto's geordend worden volgens hun eigen inzichten of via criteria die opgegeven worden. Kunnen kleuters in een zelfgebouwde straat de huisnummers toewijzen? En mogen ze ook een eigen systeem uitwerken? In de achttiende eeuw was het overigens veel gemakkelijker! Toen woonde je in "Het huis naast de Bonte Koe bij de Kruispoort".

In dit prentenboek zitten nog kansen om aan wiskundige ontwikkeling te werken. De kaart die je kunt zien als Konosja van de berg vliegt, is een prima aanknopingspunt. Kunnen kleuters de winkel vinden op de kaart? Kunnen ze ook andere elementen uit het verhaal met de plattegrond verbinden? Worden ze uitgedaagd om ook een plattegrond te tekenen of in 3D te bouwen? Zowel de 'Wiskundige ontwikkeling' (meetkunde) als de ontwikkeling van 'Oriëntatie op de wereld' (oriëntatie op de ruimte) kunnen zeker verkend worden.

Wiskundige ontwikkeling (deel 2)

In het tweede wiskundige puzzelstuk focussen we op 'Ontwikkeling van een intern kompas IK - JIJ - WIJ' (gezonde en veilige levensstijl) en op het ontwikkelthema 'Getal-kennis'. Net zoals Konosja trekken we er met de kleuters en eventueel de ouders op uit om te picknicken. Vanzelfsprekend kiezen we voor gezonde ingrediënten uit de eigen streek of elders. Maar voor een echte picknick heb je meer nodig dan enkel drank en kiplekkere boterhammen. Hoeveel bestek, bekertjes en borden hebben we nodig? Hoeveel 'tapijtjes' en picknickmanden? Oudere kleuters kunnen die best zelf verzamelen, tellen en inpakken. Daarna zijn ze klaar voor een heerlijk feest, net zoals Konosja en zijn vrienden in het park.

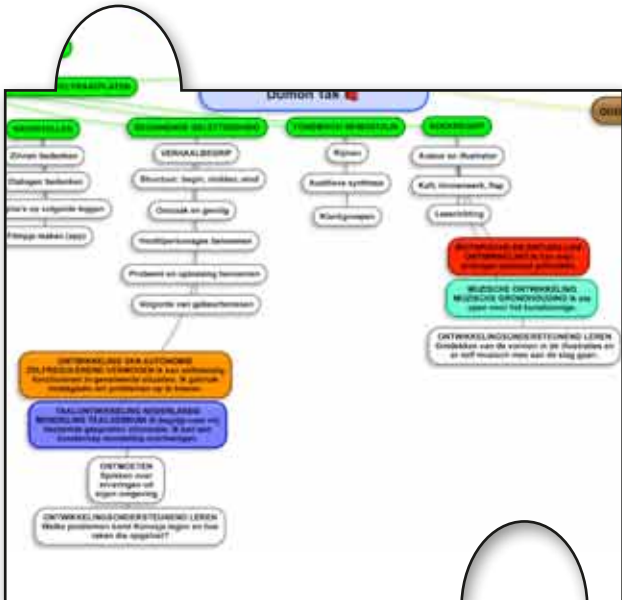

Taalontwikkeling Nederlands (deel 1)

Als volwassen lezer heb je natuurlijk al snel door dat Konosja ervoor zorgt dat er opnieuw klanten opdruken in de winkel van zijn ouders. Maar voor kleuters is dat niet altijd evident. Het is een mooie kans om ze binnen het ontwikkelveld 'Taalontwikkeling Nederlands' te laten nadenken over het verloop van het avontuur van Konosja. Daarvoor zullen ze zich moeten inleven in het verhaal. Kunnen ze hun voorspelling verduidelijken aan de andere kleuters? Waarop baseren ze die gedachten?

In het prentenboek komt ook diversiteit uitvoerig aan bod. Het beeld van de tapijtenwinkel op de eerste prent toont niet alleen de grote voorraad aan tapijten maar ook een dienblad met een theepot en kopje. Maar er is ook oog voor andere diversiteit: het gamma aan dieren in het verhaal, de zeboevader of bulrund die zonder complexen op het strand struint, en de gebouwen op de kaart. Niet alleen het ontwikkelveld 'Ontwikkeling van de oriëntatie op de wereld' maar ook 'Godsdienstige ontwikkeling' kan verder uitgewerkt worden.

Oorzaak en gevolg onderscheiden en herkennen is een belangrijk item. Ook daarin is Konosja een voorbeeld voor kleuters. Hoe gaat Konosja ermee om en hoe doen de kleuters dat? Welke strategieën proberen ze uit als ze voor een probleem staan? De dieren willen allemaal op het rode tapijtje van de duin glijden zodat het bijna in twee stukken scheurt. Konosja oppert dat ze zich om de beurt mogen uitleven. Dagelijks ervaren kleuters dat op je beurt wachten niet evident is.

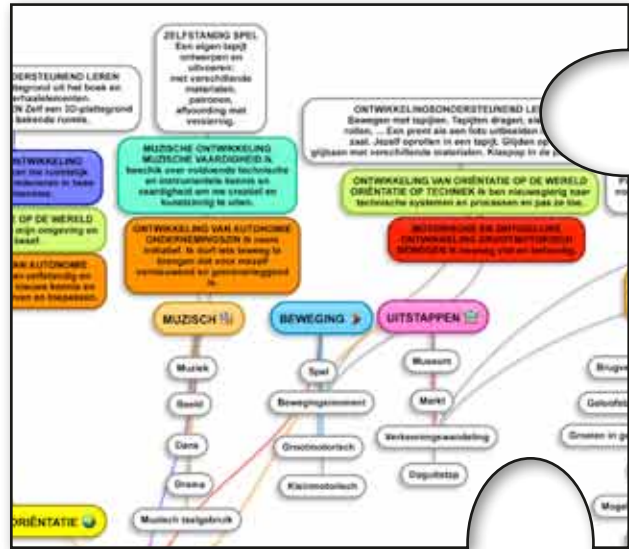

Taalontwikkeling Nederlands (deel 2)

De prachtige illustraties bieden mogelijkheden om allerlei bewegingsactiviteiten te organiseren maar ook om die muzisch te verwerken. Waarom niet eens een illustratie uitbeelden in de gymzaal met tapijten en alle kleuters? Daarvan kun je een foto nemen. Je kunt die dan naast de prent houden om te vergelijken. Mag de klapop in de parachute hetzelfde ervaren als Konosja op de laatste prent zonder dat die eruit valt? Kunnen we van de glijbaan glijden op een tapijtje, een vuilniszak, een keukenhanddoek, een juten zak? Wat glijdt het best of het streeftst? Kunnen we een eigen tapijt ontwerpen met patronen en verschillende materialen? Zijn er ook kunstenaars die tapijten ontwerpen en die tentoonstellen in musea?

Tot slot

Met een prentenboek kun je zeker geïntegreerd en doelmatig aan de slag in de kleuterschool. De keuze van een prentenboek is cruciaal. Het biedt zoveel kansen en inrijpoorten dat je echt zult moeten selecteren wat je allemaal aan bod laat komen. Voor jou als kleuteronderwijzer zal het misschien een geruststelling zijn om te lezen dat je voor het samenstellen van een BC nog altijd geïntegreerd zult kunnen werken. Wat wel verandert, is het kader waarmee je aan de slag gaat. Het wordt een boeiende uitdaging om het nieuwe leerplanconcept te verkennen en het in de vingers te krijgen. Maar hopelijk denk je nu ook dat dit best doenbaar zal zijn en spring je erin met de leuze "Ik wil ook!".

Muzische ontwikkeling en bewegen

MEER INFO

Kerngroep leerplanproject VVKBaO, 'Een duurzaam leerplanconcept: van leergebieden naar ontwikkelvelden. Het ordeningskader van het nieuwe leerplan in het katholiek basisonderwijs', in: School+visie, 8: 01, p. 13 e.v.

De Ruysscher, K., De Sadeleer, R., 'Zin in leren, zin in leven! Contouren van een nieuw leerplanconcept', in: School+visie, 7: 04, p. 4 e.v.

Kerngroep leerplanproject VVKBaO, 'Waar toe leren in het katholiek basisonderwijs?', in: School+visie, 7:05, p. 4 e.v.

BRONNEN

van Haeringen, A. en Dumon Tak, B., *Ik wil ook!*, Querido, Amsterdam, 2013.

www.rianvisser.nl: Werken met prentenboeken